

Yeni Teknolojiler Işığında Uzaktan Eğitimde

Açıklık, Uzaktanlık ve Öğrenme

İrfan Süral

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi BÖTE Bölümü, Meşelik Kampüsü 26480, Eskişehir
isural@gmail.com

Özet: Bu çalışmada Uzaktan Eğitim (UE) kapsamında açıklık, uzaktanlık ve öğrenme kavramlarının yeni teknolojiler ışığında uğradığı değişim irdelenmiş ve bu ileri teknolojilerin öğrenme ihtiyacını karşılamada sunduğu imkân ve fırsatlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Uzaktan Eğitim, Açıklık, Uzaktanlık, Öğrenme

Giriş

Günümüz, dinamik değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği bir zamandır. Kişiler, toplumlar ve eğitim sistemleri için yeni taleplerin oluştuğu küreselleşen dünyada bilgi katlanarak sürekli artmaktadır. Toplumun bu meydan okumalarla başa çıkabilmesi için eğitim sisteminin modern, esnek, yenilikçi, değişen toplum ihtiyaçlarına cevap veren bir yapıda olması gerekmektedir. Açık ve uzaktan öğrenme, artan öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli araçları sağlamakta ve öğrenmeyi zamandan ve mekândan bağımsız hale getirmektedir.

Açık ve uzaktan öğrenme, artan öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli araçları sağlamakta ve öğrenmeyi zamandan ve mekândan bağımsız hale getirmektedir. Günümüzde uzaktan eğitimde, içeriğin dağıtımı, öğrenen ile iletişim ve etkileşimde yaygın olarak web tabanlı teknolojilerin kullanıldığı söylenebilir.

Web tabanlı teknolojilerin gelişmesi ile beraber bireylerin kendi öğrenme ortamlarını düzenleyebilmeleri, ihtiyaçları doğrultusunda kişiselleştirebilmeleri mümkün hale gelmiştir. Web tabanlı eğitim ortamlarında henüz yeni kullanılmaya başlayan Web 2.0 kavramı, internette kullanıcıların başrole geçtiği, web' in kişiselleştirilebildiği ölçüde değer kazandığı, tasarımdan çok içeriğe önem verilen yeni nesil web dönemine işaret etmektedir.

Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim (UE) ile ilgili alanyazında birçok tanıma rastlamak mümkündür. En genel tanımıyla uzaktan eğitim; “geleneksel öğrenme- öğretme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağının bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayıcılar ile öğrenciler arası, iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden öğretme yöntemidir” (Kaya).

1970’li yıllara kadar uzaktan, eğitim ağırlıklı olarak basılı materyallere dayalı gerçekleşmiştir. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle uzaktan eğitim boyut değiştirmiş ve görsel, işitsel araçlar eğitimde ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Özellikle 1990’ların sonlarından itibaren, öğrenme-öğretme etkinliklerinde yoğun olarak kullanılmaya başlanan bilgisayar ağları İnternet ve World Wide Web teknolojileri ile uzaktan öğretimde önemli açılımları sağlamıştır (Aydın, 2002). Bu dönemden sonra uzaktan eğitim geniş bant teknolojilerinin desteği ile hız kazanmış ve web tabanlı uzaktan eğitim öğrenme-öğretme amacına hizmet etmeye başlamıştır.

Uzaktan Eğitimde Açıklık

Uzaktan eğitimde uzaklık ile gelen açıklık da

birçok seçenek sunmaktadır. Öğrenenler uzaklığın olanaklı kıldığı özgürlüğü keşfederken neye çalışacaklarını, neyi ne kadar öğreneceklerini ve ne kadar çalışmaları gerektiğini de fark ederler. Öğrenenler dersin kendilerini sıkan, anlayamadıkları ya da herhangi bir yarar görmedikleri kısmını ya da iyi bildikleri kısımlarını bir kere daha düşünmeksizin o bölümü atlayabilirler ve zamanlarını dersin dikkatlerini daha çok çeken bölümlerine ayırabilirler (Kaya). Uzaktan eğitimin açıktan oluşu aynı zamanda çeşitli teknolojilerin öğrenmeyi desteklemesinde, dağıtım ve iletişim deseninde, esnek organizasyon yapılarında da görülmektedir (UNESCO, 2005). Açıklık kavramının değişik tanım ve ölçümleri mevcuttur (Roberts, 1997). Açık kurumlar (örn. İngiltere de 150.000’den fazla öğrencisi olan Açık Üniversite), zamanın açıklığı (örn. Öğrenenlerin çalışma zamanlarına kendilerinin karar vermesi), mekânda açıklık (örn. kısmi zaman çalışanlarının evde veya iş yerinde çalışma imkânını bulabilmesi) gibi olabilmektedir. Bu “açıklık” öğrenene daha anlamlı ve kolay öğrenme ortamlarına erişme yöntemlerini sunmayı amaçlamaktadır. Son yıllarda tüm dünyada hız kazanan eğitim kaynaklarının herkesin kullanımına açılmasına yönelik çalışmalar eğitimin tüm topluma açık olarak sunulmasının bir başlangıcı olarak düşünülebilir. Eğitim kaynaklarının herkesin kullanımına açık hale getirilmesi çalışmalarının öncüsü olan MIT (Massachusetts Institute of Technology) 2001 yılında gelecek on yıl içinde tüm ders materyallerini internet üzerinden erişime sunacaklarını duyurmuştur. Bu yeni programın adı MIT OpenCourseWare olarak bilinmektedir (MIT, 2001). Teknolojideki hızlı gelişmeler, uzaktan eğitim kurumlarına daha fazla öğrenene ulaşma ve onlara hizmet verme olanağı sunmaktadır. Öğrenenlerin zamandan ve mekândan bağımsız öğrenme ihtiyaçlarını desteklemektedir.

Uzaktan Eğitimde Uzaktanlık

Eğitici ve öğrenenin birbirinden farklı zaman ve mekânlarda çalıştıkları uzaktan eğitimde öğren-

me “uzaktan” gerçekleşmektedir. “Uzaktanlık” kavramı sadece coğrafik ya da sosyal bir kategori değil aynı zamanda moral kategorisinde de değerlendirilmelidir (Dayan, 2007). Uzaktan öğrenen öğrenmeyi kendi başına gerçekleştirdiğinden güdülenmeye ihtiyaç duyabilir. Güdülenme, hangi çeşit eğitim ortamı olursa olsun, öğrenmenin en önemli bileşenlerinden birisidir. Güdülenmeye öğrenme bağlamında bakacak olursak, öğrenme güdüsü, bireyin öğrenme etkinliklerini anlamlı ve kendisine yararlı bulmasıyla amaçları doğrultusunda yararlanma çabası olarak tanımlanmaktadır. (Brophy, 1998).

Video konferans teknolojisi sayesinde eğitmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimi mekândan bağımsız eşzamanlı gerçekleştirilebilmektedir. Second Life, Active World gibi üç boyutlu sanal uygulamalar uzaktan eğitimde etkin olarak kullanılmaya başlayan uygulamalar arasında sayılabilir (Horizon,2007). Öğrenen bu ortamlara bir avatar (grafik çizimi) ile giriş yaptıktan sonra gerçek dünya mekânının modellendiği sanal ortamlarda diğer öğrenenler ile eşzamanlı olarak etkileşime girebilmektedir. Bu tarz uygulamalar sayesinde uzaklık kavramının coğrafi olarak anlamını korurken iletişim/etkileşim açısından anlamını yitirmeye başladığı söylenebilir.

Uzaktan Eğitim ve Öğrenme

Öğrenme yaklaşımlarının neler olduğunu ve ne tür farklılıklar barındırdığını anlamak ve bu farklılıkların temel çıkış noktasını anlamak için fen bilimleri, teknoloji, sanat, ekonomi ve iletişim bilimleri gibi çeşitli bilim dallarındaki gelişmeleri anlamak son derece önem arz etmektedir. Öğrenme yaklaşımlarındaki yönelimler bize bu alanlardaki gelişmelerden bağımsız olmadığını ve sıkı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Newton’cu yaklaşımın öğrenme kuramlarına yansımaları, ‘Davranışçı’ kuramın ortaya çıkması olarak kendini göstermiştir. Görelilik kuramının ortaya çıkışıyla bilimde ve toplumda meydana gelen bu değişim, öğrenme kuramlarına

'bireyin evreni kendi deneyimleri doğrultusunda anlamlandırıldığı ve bilginin bireyin zihninde yapılandırıldığı' görüşünü savunan 'Yapıcı' kuramın ortaya çıkışı olarak yansımıştır.

"Öğrenme" sadece bir döneme özgü değil, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İhtiyaç duyulan her zaman ve her yerde mevcut olması gerekir. Geleceğin öğrenme teknolojileri ve yöntemleri sayesinde toplumun her ferdi birer "sürekli öğrenci" durumundadır. Bunun sonucu olarak, hem iş hayatında, hem de kişisel yaşamda bu teknolojiler ve yöntemler öğrenme sürecine katkıda bulunup bireysel gelişimi sağlamada etkin rol oynayacaktır (Vural, 2002).

Öğrenme, öğrenenle ve çevresi arasındaki karşılıklı etkileşim sürecidir. Çevrimiçi uygulamalarda bireyler konuyla ilgili diğer bireylerle rahatlıkla etkileşim kurabilmektedirler. Çevrimiçi olarak öğrenmeye çalışan bireyler, çözüme zorlandıkları durumlarda hemen diğer arkadaşlarından yardım istemektedirler. Sanal öğrenme toplulukları bu yardımlaşma gruplarının en önemli örneklerinden biridir (Ataizi, 2002).

Teknolojideki Eğilimler ve Öğrenme

Günümüzden uzaktan eğitim ağırlıklı olarak çevrimiçi ortamların desteği ile yürütülmektedir. Çevrimiçi eğitime olan ilginin temelinde, İnternet ve World Wide Web gibi teknolojilerin, bilgiyi yaratma, saklama, dağıtma ve paylaşmada sağladığı olanaklar yatmaktadır. Eskiden saatler, haftalar ve hatta aylarca beklenerek elde edilen bilgilere şimdilerde birkaç dakika da ulaşılmaktadır (Ayдын, 2002).

Günümüzde uzaktan ve açık öğrenme sunan kurumlar, bir yapının her derse uygulandığı, öğretmenin merkezde olduğu sanayi toplumu çağının uygulamalarını yansıtmaktadırlar. Oysa bilişim toplumu modeli, bireyselleştirilmiş ve anında öğrenmeye ve öğrenenin kendi öğrenme biçim ve içeriğe hâkimiyetine odaklanan esnek çözümler için çalışmalıdır (McKey,

2003). Bu amaç doğrultusunda öğretim tasarımcıları öğrenenlerin bireysel farklılıklarını ve beklentilerini göz önünde bulundurmaya yönelik araştırma ve analizlerini gerçekleştirmeli ve öğrenmenin etkili olmasını sağlamak amacıyla zengin ve alternatif öğrenme ortamlarını tasarlamalıdır. Çevrimiçi öğrenme ortamlarının temel ögesi olan web sayfalarının geliştirilmesinde, ASP,PHP,ASP.NET,Ajax vb. betik (scripting) dilleri sayesinde kişiselleştirilebilir öğrenme ortamları geliştirilebilir ve bu sayede öğrenenin güdülenmesi sağlanabilir.

Geçmiş nesil web uygulamaları ile gelecek nesil web uygulamalarının karşılaştırılması yapıldığında, öğrenenin merkeze alındığı ve öğrenenin katılımına dayalı uygulamaların günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandığını görülmektedir. Günümüzde klasik ve statik web sitelerin yerini yeni nesil hareketli, sürekli değişen ve kullanıcılarının katkılarıyla gelişen siteler almaya başlamıştır. Yeni nesil İnternet sayesinde kullanılan işletim sisteminin bağımsız (platform bağımsız) olan web uygulamaları, gelecekte PC tabanlı uygulamaların yerini alacak gibi görünmektedir.

Teknolojik gelişmeler birbirinden uzaktaki bireysel kullanıcıların yalnız başlarına değil grup halinde ortak uygulamalar üzerinde çalışmalarına olanak sağlamaktadır. Yakın geçmişe kadar yalnızca metin tabanlı olan bu ortak uygulamalar artık eş zamanlı görüntü ve ses paylaşımı olabilmektedir. Bu durumun farkına varan bazı uzaktan eğitim uzmanları, sanal gerçeklik gibi yöntemleri uzaktan eğitim amacıyla kullanma yönünde uygulamalar başlatmışlardır. Gelişmeler bu tür işbirliğine dayalı benzetimlerin, oyunların uzaktan öğretimde kullanılacağını göstermektedir (Ayдын, 2002).

Uzaktan eğitimde yoğun teknoloji kullanımı beraberinde yeni kavramların doğmasına da neden olmuştur. Teknolojinin var olan kalite sistemlerine nasıl katkı sağlayabileceği, onları nasıl geliştirebileceği ve/veya bu göstergeleri belirlen-

miş öğrenme çıktılarına dönüştürmede öğrenen gereksinimlerine nasıl cevap vereceği konusunda araştırma ve uygulamaları içeren “e-Quality” kavramı. Bireyselleştirilmiş ve anında öğrenmeye ve öğrenenin kendi öğrenme biçim ve içeriğe hâkimiyetine odaklanan esnek çözümleri sunan “i-Learning” kavramı. Masa üstüne bağlı olmaksızın, mobil telefon, PDAlar, tablet PCler, giyilebilir bilgisayarlar, v.s. “her yerde her zaman” (ubiquitous) öğrenmeyi olanaklı kılan “u-learning” kavramı bunlardan bazılarıdır.

Sonuç

Eğitimin sürekliliğini sağlamada, bilgi teknolojilerinin ürünü olan bilgisayarlar ve internet vazgeçilemeyecek yardımcı araçlar olacaktır. Bu araçların kullanılması eğitimin sürekliliğini sağlarken, pedagojik açıdan da yeni bir eğitim sisteminin doğmasına sebep olmaktadır. Öğrenmenin bireyselleşmesini, her öğrencinin kendi öğrenme hızında ve yeteneğinde öğrenmesine fırsat tanımaktadır. Bilgi teknolojiler i okul kavramının anlamını değiştirmektedir. Bilgi toplumunda her yer – ev, fabrika, ofis vs. – bir okul konumuna dönüşmektedir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri açıklık, uzaktanlık ve öğrenme anlayışında benzer şekilde değişime neden olmuştur. Kurumlar günümüz bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin şekilde kullanacak politikalar geliştirmeli ve zaman geçirmeden bu dönüşümü gerçekleştirmelidirler.

Kaynaklar

[1] Ataizi, M. (2002). Çevrimiçi (Online) Yapıcı Öğrenme Çevreleri. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu* .

[2] Aydın, C. H. (2002). Uzaktan Eğitimin Geleceğine İlişkin Eğilimler. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu* .

[3] BARKAN, M., & ÖZAD, B. (2002, Mayıs 23-25). Open Learning: The Way a Head. *Açık*

köğretim Fakültesi 20. kuruluş yılı nedeniyle, uluslararası katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu .

[4] Brophy, J. (1998). Teachers influences on student achievement. 41,1069-177.

[5] Dayan, D. (2007). On Morality, Distance and the Other Roger Silverstone’s Media and Morality. *International Journal of Communication 1* , p. 4.

[6] Horizon (2007), *The Horizon Report 2007*. Kasım 15, 2008 tarihinde http://www.nmc.org/pdf/2007_Horizon_Report.pdf adresinden alındı

[7] Kaya, Z. (tarih yok). *Eğitimde Paradigmal Değişimler*. Kasım 21, 2008 tarihinde <http://www.canaktan.org/egitim/egitim-metodoloji/uzaktan-egitim.htm> adresinden alındı

[8] McKey, P. (2003, August). *Learning for the Information Age Business*. Kasım 21, 2008 tarihinde http://www.redbean.com.au/articles/files/from_e2i_v1.html adresinden alındı

[9] MIT. (2001, Nisan 4). Kasım 20, 2008 tarihinde <http://web.mit.edu/newsoffice/2001/ocw.html> adresinden alındı

[10] Roberts, D. (1997). Flexible Learning and the Paradigm Shift. *Institute for Teaching and Learning* (Issue 6).

[11] UNESCO. (2005). Haziran 21, 2007 tarihinde Open and Distance Learning (ODL): http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=48338&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden alındı

[12] Vural, H. (2002, Mayıs 23-25). Uzaktan Eğitimle Yürütülen Eğitim Programlarının Değerlendirmesi. *Açıköğretim Fakültesi 20. kuruluş yılı nedeniyle, uluslararası katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*.